

Treinen en Kamers

Van Annelies Verbeke verschenen
ook bij De Geus

Slaap!

Reus

Groener gras

Vissen redden

Wakker (met Charlie De Keersmaecker)

Naar de stad (samengest. met Sanneke van Hassel)

Veronderstellingen

Dertig dagen

Halleluja

Theaterteksten

ANNELIES VERBEKE

Treinen en Kamers

verhalen

DE GEUS

Eerste druk en tweede druk (e-boek), januari 2021
Derde druk, maart 2021

De auteur ontving voor het schrijven van dit boek
een werkbeurs van Literatuur Vlaanderen

 **LITERATUUR
VLAANDEREN**

© Annelies Verbeke, 2021
Omslagontwerp Berry van Gerwen
ISBN 978 90 445 4413 8
NUR 303

‘En hulde aan Nisaba,
godin van het schrijven’

– ENHEDUANNA, ‘Inanna en Ebih’ (ca. 2260 v.Chr.)

Inhoud

Deserteren	9
Limbo	85
Force majeure	103
Ezel	121
Lijst	133
Om het even	147
Mantel der liefde	163
Orewoet	177
Matroesjka's	181
Verloren zang	203
Vleermuis	211
Wétiko	223
Bloopers	243
Gilles en Edwin	257
Mer à boire	271
<i>Verantwoording en dankwoord</i>	279
<i>Bronnen</i>	280

Deserteren

‘En dan lees ik een dichter uit vervlogen tijden, en het is of ik in mijn eigen ziel kijk.’

– JOHANN WOLFGANG VON GOETHE,
Het lijden van de jonge Werther (1774)

Wie wordt daar opgegraven uit een modderige kuil? Wie was zo gek zich daarin te verschansen uit onbegrijpelijk of op zijn minst overdreven ongenoegen? Van wie is die oorlogstronie, wie behoren die benen in slijkbroek toe? Wie opent daar de plakkerige wimpers om geërgerd met de ogen te kunnen rollen? Wie draait daar liggend een joint en steekt die zuchtend op?

Hemeltjef!

Het is de auteur!

Eigenlijk was het te verwachten. Het ging al een tijdje niet zo heel, heel goed met haar.

Maar wie zijn die twee gravers? Geen familie, toch niet in strikte zin. Al vertonen hun gezichten een sterke gelijkenis met het eigenaardige hoofd van de auteur, hun lichamen hebben niets met het hare gemeen. De ene is een ronde vrouw met een schort, en de andere een militair uit een ver verleden, of uit een sprookje – hij draagt een hoofddekseel met een struisvogelveer. De veer zit hem in de weg, bij herhaling veegt hij het versiersel uit zijn gezichtsveld.

‘Kind toch!’ De stem van de vrouw heeft klaarblijkelijk

te lang te veel geroepen. ‘Dat is toch geen doen!’

‘Een schande,’ zegt de militair, die het woord nogmaals herhaalt, als wilde hij er nog meer afkeuring in leggen. Dat lukt: ‘Schande.’

‘Allez!’ De vrouw trapt de losse aarde aan de rand van de put plat met de zool van haar orthopedische sandaal, een nutteloze handeling waarmee ze haar ongeduld wil overbrengen. Daarna hurkt ze weer neer. ‘Kom eruit, zoetje!’

‘Fuck off,’ zegt de auteur. Zo’n afgezaagde Amerikaanse vloek, dat is dan haar antwoord. Zie je wel? Dit is niet haar tijd. Al wat ze aanraakt, verandert in stront. Ze probeert zich zo ongemerkt mogelijk weer in te graven, wrijft een handvol aarde langzaam over de plek waar haar hart zit, discreet maar daarom niet minder melodramatisch.

‘Aanstellerij!’ De militair inhaleert diep, ademt bevelend uit. ‘Schrijven, zeg ik! De plicht roept. Belofte maakt schuld.’

‘Ik heb jullie niets beloofd,’ protesteert de auteur. ‘Ik ken jullie niet eens.’

‘Ik ben Moeke Verbeke,’ zegt de vrouw.

Moeke Verbeke. Verdomme. Die naam heeft de auteur jaren geleden zelf verzonnen, toen de kinderen van haar partner een naam voor haar zochten. Waarna ze in paniek duidelijk moest maken dat het een grapje was, en de kinderen er pas mee ophielden nadat ze een dag lang elke zin met ‘Moeke Verbeke’ waren begonnen.

‘En dit is Maarschalk Gianfranco Verbeke,’ zegt Moeke Verbeke.

Moeke legt een arm om de schouders van de Maarschalk en buigt zich samen met hem nog dieper over de auteur heen. ‘Wij zijn je schaduwzijden.’

De auteur en de Maarschalk kijken elkaar ijzig aan. Zo ziet haar monomane, werkverslaafde kant er dus uit. Belachelijk.

‘Mooi,’ zegt de auteur. ‘Hartelijk dank. Nu kunt u gaan. Ik wil een dutje doen.’

Haar haren zijn zwaar van de aarde. Aardezware haren, AAH! AAH! HAAAAA!, denkt ze – graaf me in of het wordt nog een klankdicht.

‘Dutje.’ Het woord heeft de Maarschalk diep beledigd. Hij tuurt naar een naderende onweerswolk.

‘Stilstaan is achteruitgaan, zoetje,’ zegt Moeke Verbeke nerveus. ‘De demonen die je hebt opgespaard zijn voortdurend naar je onderweg, zo langzaam dat ze onder normale omstandigheden geen kans maken. Maar als je hier blijft liggen, dan halen ze je in, hè, als zombies die een lichaam zoeken. Heb je honger? Wil je iets eten? Kom.’

Een maniak, denkt de auteur. Zombies. Demonen. En die Maarschalk is een idioot. Die autoritaire blik en dan die belachelijke veer. Of misschien is Moeke de idioot, en de Maarschalk de maniak. Dat zou ook kunnen. Waar bemoeien haar schaduwzijden zich mee?

Op haar hoede kijkt de auteur toe hoe de maniak en de idioot een blik van verstandhouding wisselen. Daarna springen ze de kuil in en ontstaat er een worsteling met de ledematen van de auteur. Ten slotte wordt ze, liggend

op haar buik, bij haar benen langs de wand van haar zelf gegraven graf naar boven getrokken. ‘Het is voor je eigen bestwil!’ toertert Moeke. ‘Schande,’ herhaalt de Maarschalk, en dan, vastberaden: ‘Schrijven zul je, verwend nest!’ Het lichaam van de auteur hobbelt en glijdt met verrassend hoge snelheid over het grasveld, het park door. Ze staakt het tegenstribbelen om zich te kunnen concentreren op het vermijden van aarde en gras in haar mond en neusgaten. Pas bij het klimrek laten ze haar los, om op adem te komen. De auteur draait zich weer op haar rug.

‘Er is ook goed nieuws,’ hijgt Moeke Verbeke, die rood is aangelopen. Ze kijkt de twee anderen met pretoogjes aan. ‘We zitten al midden op bladzijde 14! Bravo!’

Haar eerste klapjes zijn eenzaam, daarna klappen de handen van Maarschalk Gianfranco Verbeke met haar mee. De auteur vertikt het. Applaus? Voor wat? Laat haar niet lachen!

Moeke Verbeke en Maarschalk Gianfranco Verbeke hebben het bureau van de auteur samen opgetild en tegen de achtermuur van haar werkruimte gezet. Daarna hebben ze elk een vochtig zeemvel ter hand genomen, de tuinstoelen schoongemaakt en naar binnen gedragen, om ze in het midden van de ruimte in een kring te plaatsen. Vanuit het aanpalende badkamertje klinkt het geluid van stromend water.

‘Ze maakt een overspannen indruk,’ zegt Moeke.

De Maarschalk knikt. ‘Daarom zijn we hier, Moeke.’

‘Al een hele tijd, volgens mij. Uitgeput.’

‘Dat zou ik zo denken, ja.’

‘Ze hoort jullie!’ roept de auteur.

De douche zwijgt. Moeke en de Maarschalk volgen zijn voorbeeld. De laatste stoel staat op zijn plaats.

‘Willen jullie dat ik deze kleren aantrek?’ klinkt het vanuit het badkamertje.

‘Aantrekken!’ blaft de Maarschalk.

‘En als ik dat niet wil?’

‘Het is dat of niets.’

‘Oké,’ zegt de auteur. Bloot en met rechtopstaand handdoekdroog haar stapt ze tevoorschijn. ‘Wat hebben jullie met mijn werkruimte gedaan? Zet dat eens terug zoals het was.’

‘Maak dat je iets aanhebt, godver.’

Moeke gebaart naar de Maarschalk dat hij zijn toon wat moet temperen. ‘Naakt rondlopen kan prettig zijn, maar er komt bezoek, zoetje.’

‘Had ik al gezegd dat jullie erg stereotyperend zijn qua geslachtsinvulling?’ De auteur drapeert zichzelf over haar chaise longue en kijkt belangstellend naar haar borsten. ‘Een kloek, overbezorgd moeke en een mannelijke militair. Het kan nauwelijks erger.’

‘Daar kunnen wij niets aan doen,’ zegt Moeke afgemeten.

‘Het zal mijn schuld wel weer zijn,’ zegt de auteur.

‘Wij zijn facetten van jouw karakter!’ Maarschalk Gianfranco Verbeke spert de ogen open.

‘Een schaduwzijde met een strategorang. Klinkt als iets

wat ik heb verzonnen. Op een minder dagje,' zegt de auteur. 'Maar alles is er al.'

De auteur doelt op de gewaarwording die zij altijd heeft gehad dat alles wat zij schrijft al in ongeschreven, efemere toestand bestaat – niet alleen de onderwerpen, maar hele verhalen, tot in de kleinste details – en dat het haar taak is – haar plicht! zo zou de Maarschalk het formuleren – wat ze 'ontvangt' zo juist mogelijk neer te zetten. Jarenlang heeft zij over dat vermoeden gezwegen – ze is tenslotte een vrouw in de artistieke sector, zo iemand wordt al wat sneller gecolloqueerd – maar sinds zij er gaandeweg achter is gekomen dat bijvoorbeeld Jorge Luis Borges, Ferdinand Céline en David Lynch precies dezelfde bevindingen over hun artistieke werk hebben opgetekend, laat zij er nu en dan iets over los, mondjesmaat, met vermelding van deze mannen als schild.

De schaduwzijden laten zich echter niet tot een discussie verleiden.

'Ga je nu nog kleren aantrekken?!'

'Wie komt er?' vraagt de auteur zo ongeïnteresseerd mogelijk, hoewel ze nieuwsgierig is. Ze telt negen stoelen. Dat is hoe dan ook meer volk dan ze nu kan verdragen. Onbeschaamd toch, eigenlijk, dat Moeke en de Maarschalk de plek waar zij zich het veiligst voelt zomaar naar eigen goeddunken komen herinrichten. En hoe. In een kring geplaatste stoelen bezorgen de auteur altijd een gevoel van onbehagen.

Moeke en de Maarschalk seinen naar elkaar met knikjes

en gebaartjes – ga jij het uitleggen of doe ik het? Moeke neemt het woord: ‘Omdat je de laatste tijd een wat mistroostige indruk maakt en zoveel leest...’

‘Té veel,’ onderbreekt de Maarschalk.

‘Daarnet zei je dat ik overspannen en uitgeput was,’ bokt de auteur.

‘Ook... en omdat het enige wat je nu schrijvend blijkbaar kan boeien verhalen zijn die met klassiekers van voor 1900 in verband staan en nu je die opdracht hebt aangenomen omtrent hooggevoeligheid, dachten wij: misschien een goed moment om er eens in een groep over te praten.’

‘Wie dan?’ dringt de auteur aan.

‘Aan wie denk je als eerste bij een hoogsensitief roman-personage?’

‘Werther?’ De auteur gaat rechtop zitten. ‘Komt Werther?’

‘Werther en Lotte, Goethe en Charlotte Kestner-Buff, tja, en om Thomas Mann konden we dan ook moeilijk heen.’

De auteur springt op van haar chaise longue en loopt paniekerig heen en weer door haar tot therapeutische ruimte omgebouwde atelier. Manns *Lotte in Weimar* had ze onlangs pas gelezen. Met plezier en herkenning. Ze moet inderdaad iets aantrekken. Ze houdt de geel-blauwe outfit die voor haar is klaargelegd voor zich uit en verzucht: ‘Serieus?’

‘Aantrekken!’ beveelt de Maarschalk.

‘Doe dat nu maar, kind,’ sust Moeke. ‘Tof toch, zo’n rokkostuum? Staat je vast goed.’

‘En kam je haar,’ voegt de Maarschalk eraan toe.

De kleren zitten haar als gegoten, maar de stof prikt. De auteur – opgemaakt en gekamd – zit met vooroverhangende schouders op een hoek van haar chaise longue en kijkt neer op haar kleurig verpakte lichaam. Ach ja. Het zat er natuurlijk aan te komen. Omdat ze de laatste jaren als een plat, glad steentje met hoge snelheid van de ene overlopende emmer naar de andere was gesprongen, was ze zich steeds consequenter in haar gepersonaliseerde boekenbunker gaan opsluiten om tegen romanfiguren en overleden collega's te praten. Ze wilde zich omringen met oude dingen van dode mensen. Ze wist ook wel dat zoiets niet noodzakelijk goed moet aflopen. Voor je het weet draag je hun kleren.

De auteur telt op haar vingers: Moeke, Maarschalk, Werther, Lotte, Charlotte, Goethe, Mann, zichzelf. 'En wie is nummer negen?'

Ze krijgt niet meteen antwoord. De Maarschalk kijkt minachtend door het raam.

'Nou?'

'We dachten dat het een goed idee zou zijn om Elaine ook te vragen,' zegt Moeke.

'Jij vond dat een goed idee,' verbetert de Maarschalk.

'En jij hebt ermee ingestemd.'

'Ik ben er nog altijd van overtuigd dat sport...'

'Wie is Elaine?' vraagt de auteur verward.

'Je weet wel,' helpt Moeke. 'Van dat boek over hoogsensitieve personen.'

'Aha,' zegt de auteur.

Ze had gevonden dat de opdracht die ze had aangenomen – van een vereniging die zich tot nobel doel heeft gesteld psychische problemen bespreekbaar te maken – haar verplichtte tot het lezen van toch minstens één boek van een psycholoog over het onderwerp. Op het internet was ze op veel geraaskal van zelfverklaarde therapeuten gestuit en aangezien deze Elaine, zo had ze gelezen, in 1992 de eerste was geweest die het over ‘Hoog Sensitieve Personen’ had gehad, en omdat de psychologe bovendien zelf benadrukte dat het om een eigenschap ging in plaats van een aandoening – ze was daarom ook tegen een opname van hoogsensitiviteit in de DSM – had de auteur het boek een kans gegeven. Ze had een exemplaar van de drieënveertigste druk van de Nederlandse vertaling gelezen en in potlood een ‘(!)’ naast dat getal gezet.

‘Als je een eigenschap “ontdekt” die een dikke twintig procent van de bevolking “treft”, dan heb je natuurlijk een grotere kans op een bestseller,’ merkt de auteur koeltjes op. Ze heeft de aanhalingstekens rond ‘ontdekt’ en ‘treft’ hoorbaar gemaakt. ‘Ik bedoel: met een boek over een zeldzame fobie is dat moeilijker.’

‘Ja maar, met zo’n houding gaan we er niet aan beginnen!’ Moeke is verontwaardigd. Ze is er zelfs van gaan staan en heeft een vuistje gebald. ‘En zeg dat straks niet tegen Elaine. Ze is zelf hoogsensitief.’

‘Ik weet het, ik weet het,’ mompelt de auteur. ‘Ik zeg ook niet dat ze in dat boek alléén maar onzin verkondigt.’

‘Daar is ze trouwens,’ zegt de Maarschalk met een blik

op zijn telefoon. ‘Elaine. Ze staat voor de deur. Ze is wat over haar toeren en vindt de bel niet.’

De auteur kan zien dat de lange reis vanuit de westkust van de Verenigde Staten Elaine in een overprikkelde staat voor haar huis heeft achtergelaten. Een glimlach trilt in het verhitte gelaat van de psychologe, onrust flitst heen en weer in haar blauwe ogen. Maar ze weet er uiteraard mee om te gaan.

‘Ik moet je zo, zoouou ontzettend bedanken voor deze uitnodiging!’ benadrukt ze in het Nederlands, met een Amerikaans accent.

‘O, maar ik ben degene die dankbaar moet zijn voor uw komst,’ kaatst de auteur beleefdheidshalve terug.

‘Nee,’ zegt Elaine resoluut. ‘De dankbaarheid is geheel en al aan mij.’

De auteur geeft het op. Zo kunnen ze uren doorgaan, weet ze. Wat is dat toch met Amerikanen, dat ze werkelijk van alles een competitie moeten maken? Zelfs de eigen dankbaarheid moet altijd toch nog iets *bigger* zijn dan die van de ander. Was dat niet net waar hoogsensatieve personen zo’n probleem mee hadden, competitie?

Moeke nodigt Elaine uit op een van de stoelen plaats te nemen en moedigt haar aan haar schoenen erbij uit te trekken – Moeke is ervan overtuigd dat ademen begint bij de voet. De Maarschalk duwt de psychologe nogal hardhandig een glas water in handen. ‘Misschien moet je Elaine om te beginnen iets vertellen over je negatieve

ervaringen met psychologen in het verleden,' zegt hij.

'O,' schrikt de auteur. 'Ik denk toch niet dat zoiets de juiste start is voor een vruchtbare verstandhouding.'

'Doe maar, kind,' zegt Moeke. 'Dan heb je dat achter de rug.'

'Ik kan wel wat hebben, hoor,' lacht Elaine. Maar dat is dus niet waar, weet de auteur. Straks pleegt Elaine nog zelfmoord door haar schuld.

Dat denkt de auteur trouwens dikwijls, dat mensen zelfmoord zullen plegen als zij hen kwetst. Het was enkele keren gebeurd dat ze mensen in tranen had laten uitbarsten doordat ze de redenen van het ongenoegen dat ze bij haar opriepen onverbloemd op hen had losgelaten. Verschrikkelijk voor alle partijen. Anderzijds: het was vaker gebeurd dat mensen geen herinnering hadden aan iets waarvoor ze zich excuseerde. Waarschijnlijk overschatte de auteur haar belang in het leven van anderen toch grandioos.

'Laat me beginnen met te vermelden dat ik niets heb tegen psychologen in het algemeen. Sommigen van mijn beste vrienden zijn psycholoog. Eén toch. En mijn broer heeft psychologie gestudeerd. De eerste persoon die echter aan mij werd voorgesteld als psycholoog – de eerste associatie die ik bijgevolg bij dat woord heb – kwam naar onze kleuterschool. Ik moet een jaar of vijf zijn geweest. Aan de juf werd gevraagd enkele kinderen te selecteren voor tests, en de juf schoof mij naar voren. Ik herinner me de blik

van verstandhouding die zij en ik daarbij uitwisselden. En ook de psycholoog, een vrouw, leek aanvankelijk aardig. Van de tests zelf herinner ik me niets. Op een gegeven moment gaf de vrouw me echter de eigenaardige opdracht een kopje uit haar handtas te pakken. Ik twijfel er niet aan dat ze me in wezen iets heel anders vroeg, maar dat was wat ik begreep. Uit mijn vroege jeugd herinner ik me bij uitstek misverstanden. Ik had er zelf al bij bedacht dat deze vrouw misschien liefst uit haar eigen kopje dronk, en dat dan ook overal mee naartoe nam. Dus ritste ik haar handtas open, die wat verderop lag. Op dat moment begon de vrouw als een razende tegen mij te schreeuwen. Niemand had dat ooit eerder gedaan. Ik had eerst dan ook geen idee dat ze het tegen mij had, voelde me volledig verstijven toen het besef tot me doordrong. Haar woedende gezicht, haar verwrongen mond. Het was duidelijk dat ze mij het meest verdorven kind vond dat ze ooit had meegemaakt, en meende op de valreep een diefstal te hebben verhinderd. Buiten een uiterst bloederige val op mijn hoofd twee jaar eerder was deze onbegrijpelijke, overdonderende, op mij gerichte woede het angstaanjagendste voorval uit mijn prille bestaan. Het kan dat ze me op een gegeven moment ook bij mijn pols met zich meetrok, maar van die herinnering ben ik niet zeker. De juf, zichtbaar ook geschrokken van de reactie van de andere volwassene, bracht ter verdediging aan dat ik het verkeerd moest hebben begrepen. Ik was ontroostbaar.’

‘Wat jammer,’ zegt Elaine, die met haar been wiebelt.

Ze houdt ermee op als ze ziet dat de auteur het opmerkt. ‘Niet iedereen in ons vakgebied is even competent, helaas.’

‘Nee, ik begrijp natuurlijk dat ze geen schoolvoorbeeld was. Huhuh. *Schoolvoorbeeld,*’ grapt de auteur.

Elaine glimlacht beleefd. ‘Ga door.’

‘Enkele jaren geleden overkwam me trouwens iets gelijksoortigs. Ik leerde een vrouw kennen bij een gemeenschappelijke kennis die graag mijn vriendin leek te willen worden. Omdat ik zelf geen idee heb hoe ik vrienden moet maken, ga ik niet zelden met dankbaarheid op het initiatief van de andere partij in. Ze leek me wel een interessante vrouw. We spraken af om enkele dagen later samen iets te gaan eten. Ze vertelde honderduit over de manipulatieve partners die ze had gehad, maar die ze bijtijds had doorzien. Daarna had ze het lang over haar beroep als psycholoog, haar artistieke ontplooiing en haar jeugd. Toen het op een gegeven moment over ouders en kinderen ging, opperde ik voorzichtig dat je als ouder toch ook een beetje geluk moet hebben met je kind. Dat het ene kind een veel moeilijker klus is dan het andere, bedoelde ik.

Opnieuw, en in dezelfde stijl als de psychologe uit mijn kleutertijd, schold deze vrouw me de huid vol. Ik lachte eerst wat omdat ik me niet kon voorstellen dat het geen humor was, maar het schelden ging door. Clientèle aan omliggende tafels staarde ons aan. Mensen als ik waren wat er mis was met de wereld, schreeuwde de vrouw. Ze sprak het woord “gedegouteerd” zo invoelend uit dat ik

vermoedde dat ik werkelijk het walgelijkste fenomeen moest zijn dat op haar pad was gekomen. Ze hoopte me echt nooit, nooit meer tegen te komen. Ik hoopte hetzelfde, maar sprak dat veiligheidshalve niet uit.'

Moeke en de Maarschalk grinniken ingehouden. 'Dat is dus echt, hè,' zegt Moeke, bijtend op haar onderlip. Jammer, vindt de auteur, dat ze het cliché van de waanzinnige verstrekker van psychische bijstand hier moet opvoeren. Dat is het probleem met de werkelijkheid, je kunt de clichés niet aldoor omzeilen.

Elaine forceert eveneens een glimlach en belooft de auteur dat ze niet tegen haar zal schreeuwen. De auteur bedankt haar daarvoor.

'Vertel haar over de psycholoog bij wie je een tijd in therapie ging,' moedigt Moeke haar aan, weer ernstig.

'O, je bent desondanks in therapie gegaan?' Elaine leeft zichtbaar op.

'Dat is veel gezegd,' zegt de auteur. 'Ik zat vijftien jaar geleden met een aantal dingen in de knoop en vond het beter om erover door te bomen bij iemand die buiten mijn leven stond. Maar het kwam er eigenlijk op neer dat de man in kwestie wekenlang naar een geschikte behandel-methode heeft gezocht. Tegen zestig euro per sessie. Vrij snel kreeg ik in de gaten dat hij, hoewel gediplomeerd, weinig benul had van waarmee hij bezig was. Hij weet het aan mij, gaf uiteindelijk toe dat hij geen peil op me kon trekken. Al wilde hij het wel blijven proberen.'

'Nu overdrijf je toch een beetje,' zegt Elaine.